

Iedzīvotāju iesaiste lēmumu pieņemšanā

Lai izpildītu savas funkcijas, pašvaldībām likumā noteiktajā kārtībā ir pienākums izstrādāt pašvaldības teritorijas attīstības programmu un teritorijas plānojumu, nodrošināt teritorijas attīstības programmas realizāciju un teritorijas plānojuma administratīvo pārraudzību. Savukārt "Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem" liek nodrošināt sabiedrības informēšanu un līdzdalību plānošanas dokumentu izstrādē.

Juridiski viss atrunāts, lai sabiedrība varētu iesaistīties, bet realitātē redzam, ka iedzīvotāji nemaz tik aktīvi nav, īpaši attiecībā uz attīstības plānošanas dokumentu apspriešanu. Vai tas uzlabosies pēc jaunā pašvaldību likuma pieņemšanas, kurā paredzēts, ka vietējās kopienas varēs veidot iedzīvotāju padomes?

Sabiedrības attieksmi pret iesaistīšanos plānošanas dokumentu apspriešanā uzskatāmi raksturoja Cēsu novada attīstības dokumentu 2. redakcijas publiskā apspriešana, kur klātienē piedalījās tikai viens klausītājs.

Pašākums tika translēts pašvaldības feisbuka kontā, ko tiešsaistē vēroja vidēji 30 klausītāju. Rodas jautājums, vai vajag tērēt laiku un resursus, ja iedzīvotājus tas neinteresē?

Obligāta prasība

Dace Eihenbauma, Cēsu novada pašvaldības Attīstības pārvaldes vadītāja, norāda, ka likumā paredzēts publisko apspriešanu rīkot par pašvaldības attīstības dokumentiem, teritorijas plānojumam, arī lokālplānojumam, detālplānojumam: "Nevar izvēlēties, rīkot vai ne, likums nosaka, ka jārīko un sapulcei jānotiek klātienē. Tieši šī prasība radīja situāciju, kāpēc tik ilgi netika uz priekšu ar Cēsu teritorijas plānojuma grozījumiem, jo kovidā laikā nevarēja sarīkot publisku sanākumu. Likums stingrs, neskatoties uz ārējiem apstākļiem, jābūt klātienē sanākumiem, un nācās gaidīt, kamēr ierobežojumi tiks atcelti."

Katra viedoklis ir svarīgs, KĀ TO UZZINĀT?

No vienas puses, tas ir pareizi, jo šī ir sabiedrības iesaistes forma. Caur to likums garantē, ka jebkuram sabiedrības loceklim ir iespēja izteikt savu viedokli, savu redzējumu par sagatavotajiem dokumentiem, kas tieši vai netieši ietekmē viņa dzīvi. Taču katru reizi, kad notiek publiskās apspriešanas sanākums par attīstības dokumentiem, īpaši par attīstības programmu, stratēģiju, atsaucība ir ļoti maza.

Atbilstoši likumam jābūt vismaz vienai publiskajai apspriedei, kas nelielā novadā, kā bija pirms reformas, ir pietiekami, bet lielajā novadā šķiet par maz. Nezin vai cilvēks brauks uz Cēsīm šī iemesla dēļ.

"Var rīkot vairākas sanāksmes," saka D. Eihenbauma. "Mums bija diskusijas, vai par attīstības dokumentiem organizēt klātienē sanākumu katrā apvienībā. Tomēr beigās izvēlējamies apspriešanas sanākumu translēt tiešsaistē, un cilvēkiem ir iespēja to noskatīties savas apvienības pārvaldē, ja pašam mājās nav tādas iespējas. Cik zināms, šis piedāvājums netika izmantots. Pielāju, ka attīstības dokumenti ir tie, kuri neuzrunā cilvēkus, viņi negrib veltīt laiku, lai nāktu uz sanākumu. Kad sāksies darbs ar teritorijas plānojumu, tur interese, visticamāk, būs lielāka, jo tas tomēr katru skar jau tiešāk."

Liels izaicinājums

D. Eihenbauma skaidro, ka iedzīvotāji tiek iesaistīti jau dokumentu izstrādē, uzaicinot piedalīties diskusijās, mērķgrupās. Viņa uzsver, ka jūtīgos jautājumos ir lietderīgi sabiedrību iesaistīt jau pirms dokumentu izstrādes, lai noskaidrotu iedzīvotāju viedokli: "Pašvaldība visu nevar zināt, tāpēc esam pateicīgi par katru iedzīvotāju, kurš gatavs nākt, runāt, diskutēt, izteikt savu redzējumu. Ir tikai loģiski, ja diskusija notiek, kad sākas dokumentu izstrāde, tad pirmajā redakcijā vēl seko kādi būtiski labojumi, bet otrajā vairs tikai novērš kādas redakcionālas neprecizitātes."

Lai arī apspriešana, ieplānotās sanāksmes tiek publiski izsludinātas, par to lasāms tīmeklī, drukātajos izdevumos, nav retas situāci-

jas, ka daļa iedzīvotāju attopas vien pēc tam, kad dokuments jau apstiprināts, un tad seko pārmetumi pašvaldībai, ka pietrūcis informācijas.

Jautājums, kā informēt sabiedrību, caur kādiem kanāliem uzrunāt, kļūst arvien aktuālāks, jo ikdienā informācijas plūsma ir tik liela, ka daudz kas tajā cilvēkam vienkārši paslīd garām, tiek pamānīts tikai kaut kas īpašs.

"Tas arī mums, pašvaldībai, ir liels izaicinājums," neslēpj D. Eihenbauma. "Un tā nav tikai attīstības dokumentu apspriešanā. Ar to saskaramies, uzrunājot arī uzņēmējus. Veidojam apkārtrakstus, ko izsūtām elektroniski, liekas, adresāts tiek sasniegts. Bet tad uzņēmējs saka, ka dienā viņam ienāk neskaitāmi e-pasti un viņš lielo daļu vienkārši palaiž garām. Informācijas tik daudz, ka cilvēks no tās jau noguris un cenšas iztikt ar mazumiņu."

Iniciatīvai jānāk no pašiem

Attīstības pārvaldes vadītāja atzīst, ka jādodomā, kā aktivizēt iedzīvotājus, vietējās kopienas, jo arī

iedzīvotāju padome ir konsultatīva kolektīva institūcija, kuras darbības mērķis ir nodrošināt novada pašvaldības teritoriālā iedalījuma vienību (pagastu un pilsētu) iedzīvotāju interešu pārstāvību domē. Padomi neveido novada administratīvajā centrā un valstspilsētās pašvaldībā.

Padome izskata pašvaldības kompetencē esošus jautājumus, kas skar padomes darbības teritorijas iedzīvotāju intereses. Padome iesniedz lēmumu projektus izskatīšanai domē, un domei ir pienākums tos izskatīt. Ja dome noraida padomes iesniegtu lēmuma projektu, tā lēmumā pamato noraidīšanas iemeslus."

Likumprojektā noteikts, ka kandidātus padomei izvirzīs un pēc tam arī ievēlēs vietējās kopienas.

pašvaldībai vieglāk strādāt, ja sabiedrības viedoklis tai zināms. Varbūt risinājums būs likumprojektā paredzētās iedzīvotāju padomes, tikai jautājums, vai būs aktīvistu, kuri tās veidos un tajās darbosies? Un kā panākt, lai tās pārstāvēt tiešām visu vietējo sabiedrību, nevis to izveido domubiedru grupa, kas lobē tikai savas intereses?

D. Eihenbauma norāda, ka te ļoti svarīgi ir tā sauktie "atslēgas cilvēki", ap kuriem kopiena sāk veidoties: "Pašvaldība nevar kopienai izveidot mākslīgi, tas būtu aplam, iniciatīvai jānāk no vietējās sabiedrības. Piemēram, Līgatnē tagad ļoti aktīvi darbojas kopiena, kurā ir jaunais papīrfabrikas īpašnieks, Pavāru mājas īpašnieks, citi, kuriem tiešām rūp šīs vietas attīstība. Tas ir ļoti pozitīvs piemērs.

Iespējams, aktīvāki ir tie, kuri ienāk pilnīgi no malas, bet ar savu redzējumu, enerģiju un aizrauj līdzīgi domājošos. Pašvaldībai jāatrod tā smalkā robeža, kā šo kopienas veidošanos stimulēt, nekādā gadījumā to neuzspiežot. Ar lēmumiem to izveidot nevar, tas arī nenotiek ātri. Pašvaldībai daudz, ko darīt, un sabiedrībai – daudz, kur augt." □

Vietējo kopienu noskaņojuma apzināšanai, piederības veidošanai darbojas grupas feisbukā, tās ir kā katalizators vietējo iedzīvotāju noskaņojumam. Iespējams, šīs platformas varētu būt pamats, lai sāktu veidoties iedzīvotāju padomes.

Pirms pieciem gadiem izveidota grupa "Savējie Dzērbenē un Taurenē", kam šobrīd ir 1,7 tūkstoši sekotāju. Grupas pieteikumā rakstīts: "Taurenē un Dzērbenē sabiedrība sastāv no mums! Mēs esam sabiedrība par atklātību. Šī domubiedru grupa ir vieta, kur izteikties konstruktīvi bez personiskiem apvainojumiem."

Grupas izveidotāja Ilze Fogelmane stāsta, ka ierosmi aktivizēt vietējos smēlusies, strādājot Vācijā, kur mazpilsētās, ciematos redzējusi, kā dzīvo vietējās kopienas, kā kopā svin svētkus, satiekas, komunicē.

Savs kažoks tuvāks

Atgriežoties uz dzīvi Dzērbenes pusē, lai bērns skolā mācītos Latvijā, vēlējusies rosināt šādu komunikāciju, pēc vācu pieredzes skolā veidojusi vatsapa grupiņas, lai dotu iespēju ikvienam iesaistīties. Tapa arī lapa feisbukā, lai kopīgi apspriestu, ko darīt, ko attīstīt, kas labs un kas slikts.

"Sākotnēji visi ļoti iesaistījās, bija aktīvi," atceras Ilze. "Savu augstāko punktu iedzīvotāju aktivitāte sasniedza laikā, kad Vecpiebalgas novadā notika skolu slēgšana un bija jautājums, kurā skola tiks slēgta – Dzērbenē vai Taurenē. Šis jautājums pulcēja iedzīvotāju pilnas zāles gan Taurenē, gan Dzērbenē, notika plaša domu apmaiņa internetā.

Es teiktu, ka šis notikums bija kā zināms lūzuma punkts arī abu pagastu attiecībās. Kad man savulaik dzērbenieši teica, ka šo dienu apdzīvoto vietu iedzīvotāji nav samierināmi, neticēju, jo jau nieši kopā darbojās, atpūtās, kopā darbojās pašdarbnieki, taču skolu jautājums parādīja, ka man stāstīja patiesību."

Kā zināms, Taurenē pamatskola pārtapa par pirmsskolas izglītības iestādi, pēc tā iedzīvotāju aktivitāte krasi mazinājās. I. Fogelmane izsaka domu, ka taurenēši apvainojusies uz pašvaldību, uz kaimiņiem un kļuvuši pasīvi. Aktīvākie pārcēlušies dzīvot citur.

Kad jautāju, vai vietējie būtu

gatavi veidot padomes savu interešu aizstāvēšanai, Ilze saka, ka aktivizētā nosaka risināmais jautājums, problēma. Ja tā skar konkrēto pagastu, cilvēki ir aktīvi, ja tas ir kāds visa lielā novada jautājums, intereses nav.

"Ideja par vietējām padomēm ir lieliska," saka I. Fogelmane. "Esmu secinājusi, lai arī daļa aktīvo aizbraukuši, vietā ienākuši jauni, daudzi no Rīgas, un viņi gatavi darboties. Viņi nāk ar savu skatījumu, ko mainīt, uzlabot, ko darīt. Ir arī tādi, kuri atgriežas dzimtajā pusē, arī viņiem ir savs redzējums. Jautājums, vai vietējie būs gatavi viņiem sekot."

Viņa gan uzreiz piebilst, ka nevar būt runa par kopīgu abu

pagastu padomi, jo tās darbībā būs mērķis gūt lielāku labumu savam pagastam, un tad vienoties nebūs iespējams, katrs vilks uz savu pusi un rezultāta nebūs.

"Kopumā ideja ir apsveicama! Ja padomēm iedos jēgu un ideju, iedzīvotāji nāks kopā, bet padome jāveido katrā pagastā atsevišķi," piebilst I. Fogelmane. □

Lappusi sagatavojis JĀNIS GABRĀNS

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem

MAF Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA "Cēsu Druva".